

La *glasnost* ha permès conèixer l'estat del medi ambient a la URSS

Rússia es posa de verd

La Unió Soviètica és un malson mediambiental: rius amb pol·lució, reserves d'aigua enverinades, boscs delmats per la pluja àcida i la contaminació de l'aire que assoleix nivells d'asfíxia. En aquest paisatge dantesco, els russos desperten a la realitat.

L'article 23 de la constitució soviètica diu: «Els ciutadans de la URSS tenen l'obligació de protegir la naturalesa i de conservar-ne les riqueses». No ho fan.

Durant els darrers seixanta anys, Rússia ha concentrat els esforços a transformar-se d'una agricultura de servitud en una superpotència industrial i militar. Militarment, ha abastat les metes fa molt de temps, però, industrialment, roman tan dèbil i descoordinada com en la dècada dels 50. Ara, no solament accepten que, probablement, no arribaran mai al grau d'industrialització de l'Europa de l'Oest o dels Estats Units, sinó que, a més, comencen a reconèixer la destrucció ecològica que han produït tants anys de negligència.

Només a partir de la *glasnost* (transparència) s'ha començat a fer públic el vertader estat del medi ambient a la Unió Soviètica. No fa molt, la discussió pública dels efectes secundaris del creixement dels sectors industrials i agrícoles era considerada com una traïció i era castigada amb l'empresonament i l'exili interior. Aquest recent despertar ha provocat un augment de la preocupació del públic i ha contribuït a la fundació de diversos grups verds. Si bé les formacions polítiques no-comunistes són il·legals, els grups ecologistes han aconseguit representants en els consistoris de diverses ciutats i insisteixen a tenir veu en el *Goskomprroda*, el comitè del parlament soviètic per a la protecció del medi ambient. Hi ha tres principals agrupacions ecològiques, la més gran de les quals és la *Unió social ecològica*, arrelada sobretot en la república russa, que sosté que l'amillorament ecològic només es pot aconseguir amb un profund canvi

polític. Una facció dissident que es va separar de l'USE l'any passat és la *Unió ecològica* que pensen que només poden ser assolits canvis importants amb l'augment de les taxes de pol·lució. Aquestes taxes, proposen, s'haurien de recaptar dels sectors i indústries que més pol·lució produeixen i s'haurien d'invertir en controls estrictes sobre les emissions ambientals. Així, l'Estat augmentaria el control sobre el medi ambient i investigaria les fonts alternatives d'energia. La *Unió de tots els moviments verds* és el grup més pròxim al partit comunista i té el suport del *komsomol*, el moviment de la joventut comunista. Tot i abonar molts dels punts de vista verds, poques vegades parla directament contra el govern.

Fora de la república russa hi ha molts altres grups ecologistes, coneguts com a fronts populars, que s'han format en general a les repúbliques bàltiques. El més obert n'és el grup dels *Sajudis*, fundat per Zigmus Vais, que fa campanya contra la construcció d'una gegantina planta química a la república d'Estònia. De la seua importància, n'és una mostra l'abandó dels plans per a construir una enorme central nuclear a la veïna Lituània. Una petició contra la construcció de la planta duia les firmes de més del 20% de la població de les repúbliques bàltiques... Les repúbliques no-russes es queixen iradament que les indústries més contaminants es construeixen a les seues regions i, així, els russos poden evitar les conseqüències ambientals.

La degradació del medi ambient s'ha associat indisolublement amb la degradació nacional sota el comandament de Moscou, i aquesta idea encoratja els grups pronacionalistes antirussos, que formen un corrent que, avui dia, preocupa a molts *aparatziks* russos.

En les dècades del 50 i del 60, Rússia decidia que el seu futur depenia d'un avanç en dues puntes: la carrera de l'espai i una major industrialització de l'economia soviètica. La carrera de l'espai ha estat clarament guanyada (tot i els importants accidents i la increïble despesa de diners). La reestructuració de l'economia soviètica, però, ha estat més difícil i té molts efectes secundaris

potencialment perillosos.

Els principals «enemics» del medi ambient poden dividir-se en quatre grups diferents: producció d'energia, plantes manufactureres, indústries petroquímiques i agricultura (totes aquestes indústries han patit la interferència política i l'obstrucció de Moscou, on els polítics van decidir on i com construir, sense tenir en compte els consells de científics i enginyers).

Els milers de tones de *smog* (boira i fum) que suren sobre Moscou, Nizhni Tagil i moltes altres ciutats és una pro-

no podia ser venut a l'Oest a canvi de moneda forta. La pols de carbó, que es dispersa quan s'extrau de les mines de Sibèria, es diposita en la superfície nevada i, com és negra, atrau més calor, es fon i crea problemes de riuades amb la consegüent destrucció de la capa impermeable. Una de les queixes més importants dels miners soviètics que continuen amenaçant amb la vaga és la quantitat de pol·lució i l'escassetat de sabó per a netejar-se. En les estacions d'oli bullent, el fuel que s'hi utilitza és oli de carbonera de baix grau,

màscara antigàs, distribuïdes al llarg de la segona guerra mundial, si han d'eixir al carrer.

El precari estat de la indústria nuclear s'ha demostrat suficientment amb l'accident de la planta de Txernòbil. La combinació d'un disseny inicialment defectuós, la falta d'un equipament de control sofisticat i uns curiosos enginyers preparats per a fer-hi experiments sense cap supervisió, ha dut a Moscou a entendre que la indústria nuclear no pot garantir un subministrament continu d'electricitat segura i barata. S'ha detès la construcció de més de deu plantes nuclears per tota la Unió mentre Moscou estudia possibles alternatives. En aquest sentit, no s'ha corregut en va la remor que la intervenció de Rússia a Afganistan va ser un mer pretext per a apropar-se als camps de petroli de l'Orient Mitjà per si arriba el dia en què Rússia no puga produir suficient energia per a satisfer la demanda interna.

Les plantes de manufacturats i les indústries petroquímiques tenen problemes similars: disseny descarat, pobra gerència i una força de treball no-qualificada. Per a tots els gerents de fàbrica, el *Valovaya produktsiya*, traduït si fa no fa com volum de producció bruta, és molt més important que una planificació adient, el control de qualitat o la reducció de la pol·lució. Durant molt de temps, els buròcrates industrials han estat avaluats i recompensats només en funció de la producció. No hi ha premi per a l'eficiència ni cap interès pel medi ambient, capaç de reduir els efectes del *Val*. Els experts occidentals estimen que les fàbriques russes utilitzen tres vegades més d'energia per a produir una tona de coure que Alemanya Occidental. Gran part d'aquesta energia malbaratada es llança al cel i arriba, segons estimacions, a 60 tones/anys de contaminació aèria. Els efectes poden jutjar-se per la destrucció a causa de la pluja àcida de boscs i llacs de Finlàndia i Suècia. Desafortunadament per als veïns de Rússia, la contaminació no respecta fronteres geopolítiques. (A Sibèria, per exemple, els camions es deixen en marxa les 24 hores del dia en hivern perquè és molt difícil posar-los en marxa quan fa fred i el fuel-diesel no abunda. No es pensa en els efectes de milers de camions que tiren fums a la fràgil atmosfera àrtica durant tot l'hivern).

Els sectors petrolífers i agroquímics

va dels efectes de la construcció d'estacions de la generació elèctrica de carbó i oli bullent prop dels centres de població. El raonament polític establí que quant més a prop dels usuaris estigueren les estacions, més baixes serien les despeses de distribució. El carbó que s'utilitzava en aquestes plantes era lignit de baix grau de les mines de Sibèria o carbó polonès altament sulfúric que

conegut pel contingut tòxic que emana durant la incineració. S'estima que aquestes plantes d'energia emeten vint milions de tones de contaminació aèria a l'any i produeixen importants brots de càncer i enfermetats respiratòries. Durant els mesos d'hivern, quan la contaminació arriba als més alts nivells, als residents de la ciutat industrial de Magnitogorsk, se'ls aconsella d'utilitzar